

Конвенція про захист прав і основних свобод людини

Стаття 2. Право на життя

1. Право кожного на життя охороняється законом.

Стаття 3. Заборона катування

Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.

Стаття 4. Заборона рабства та примусової праці

1. Ніхто не може триматися в рабстві або в підневільному стані.

2. Ніхто не може бути присилуваний виконувати примусову чи обов'язкову працю.

Стаття 5. Право на свободу та особисту недоторканність

1. Кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи інакше ніж відповідно до процедури, встановленої законом...

Стаття 6¹

Право на справедливий судовий розгляд

1. Кожен при вирішенні питання щодо його цивільних прав та обов'язків або при встановленні обґрунтованості будь-якого кримінального обвинувачення, висунутого проти нього, має право на справедливий і відкритий розгляд упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом. Судове рішення проголошується публічно, але преса і публіка можуть не допускатися в зал засідань протягом усього судового розгляду або якоїсь його частини в інтересах збереження моралі, громадського порядку або національної безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін чи в разі крайньої необхідності, якщо, на думку суду, в особливих випадках публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя.

2. Кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено згідно із законом.

3. Кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, має щонайменше такі права:

a) бути негайно і детально поінформованим зрозумілою для нього мовою про характер і причину обвинувачення проти нього;

b) мати достатньо часу і можливостей для підготовки свого захисту;

c) захищати себе особисто чи використовувати правову допомогу захисника, обраного на власний розсуд, або – якщо він не має достатніх коштів для оплати правової допомоги захисника – одержувати таку допомогу безоплатно, якщо цього вимагають інтереси правосуддя;

d) допитувати свідків обвинувачення або вимагати їхнього допиту, а також вимагати виклику і допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення;

e) якщо він не розуміє мову, яка використовується у суді, або не розмовляє нею, – отримувати безоплатну допомогу перекладача.

Стаття 7¹

Ніякого покарання без закону

1. Нікого не може бути визнано винним у вчиненні кримінального правопорушення на підставі будь-якої дії або бездіяльності, яка на час її вчинення не становила кримінального правопорушення за національними законами або за міжнародним правом. Не може також призначатися покарання, тяжче від того, яке застосовувалося на час вчинення кримінального правопорушення.

2. Ця стаття не стоїть на перешкоді судовому розглядові і покаранню будь-якої особи за будь-які дії чи бездіяльність, які на час їх вчинення становили кримінальне

правопорушення згідно із загальними принципами права, визнаними цивілізованими націями.

Стаття 8¹

Право на повагу до приватного і сімейного життя

1. Кожен має право на повагу до його приватного і сімейного життя, до житла і до таємниці кореспонденції.

2. Органи державної влади не можуть втручатися у здійснення цього права інакше ніж згідно із законом і коли це необхідно в демократичному суспільстві в інтересах національної і громадської безпеки або економічного добробуту країни, з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або з метою захисту прав і свобод інших осіб.

Стаття 9¹

Свобода думки, совісті і віросповідання

1. Кожен має право на свободу думки, совісті і віросповідання; це право включає свободу змінювати свою релігію або свої переконання, а також свободу сповідувати свою релігію або переконання як одноособово, так і спільно з іншими, прилюдно чи приватно, в богослужінні, ученні, виконанні та дотриманні релігійних і ритуальних обрядів.

2. Свобода сповідувати релігію або переконання підлягає лише таким обмеженням, які встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах громадської безпеки, для охорони громадського порядку, здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Стаття 10¹

Свобода вираження поглядів

1. Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Ця стаття не перешкоджає державам вимагати ліцензування діяльності радіомовних, телевізійних або кінематографічних підприємств.

2. Здійснення цих свобод, оскільки воно пов'язане з обов'язками і відповідальністю, може підлягати таким формальностям, умовам, обмеженням або санкціям, що встановлені законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для охорони порядку або запобігання злочинам, для охорони здоров'я або моралі, для захисту репутації або прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і безсторонності суду і є необхідними в демократичному суспільстві.

Стаття 11¹

Свобода зібрань та об'єднання

1. Кожен має право на свободу мирних зібрань та на свободу об'єднання з іншими, включаючи право створювати профспілки і вступати до них для захисту своїх інтересів.

2. Здійснення цих прав не підлягає жодним обмеженням, за винятком тих, які встановлені законом в інтересах національної або громадської безпеки, для охорони порядку або запобігання злочинам, для охорони здоров'я або моралі чи з метою захисту прав і свобод інших осіб і є необхідними в демократичному суспільстві. Ця стаття не перешкоджає запровадженню законних обмежень на здійснення цих прав особами, що входять до складу збройних сил, поліції або органів державного управління.

Стаття 12¹

Право на шлюб

Чоловіки та жінки, які досягли шлюбного віку, мають право на шлюб і створення сім'ї згідно з національними законами, які регулюють здійснення цього права.

Стаття 13¹

Право на ефективний засіб правового захисту

Кожен, чий права і свободи, викладені в цій Конвенції, порушуються, має право на ефективний засіб правового захисту у відповідному національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, що діяли як офіційні особи.

Стаття 14¹

Заборона дискримінації

Здійснення прав і свобод, викладених у цій Конвенції, гарантується без будь-якої дискримінації за ознакою статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного або соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження або інших обставин.

Стаття 15¹

Відступ від зобов'язань під час надзвичайної ситуації

1. Під час війни або іншої надзвичайної ситуації в державі, яка загрожує життю нації, будь-яка Висока Договірна Сторона може вжити заходів, що відступають від її зобов'язань за цією Конвенцією, виключно в тих межах, яких вимагає гострота становища, – за умови, якщо такі заходи не суперечать іншим її міжнародно-правовим зобов'язанням.

2. Наведене вище положення не може бути підставою для відступу від статті 2, крім випадків смерті внаслідок правомірних воєнних дій, або від статей 3, 4 (пункт 1) і 7.

3. Будь-яка Висока Договірна Сторона, яка використовує це право відступу від своїх зобов'язань, повною мірою інформує Генерального секретаря Ради Європи про вжиті нею заходи і про причини їх вжиття. Вона також інформує Генерального секретаря Ради Європи про те, коли такі заходи було припинено і з якого часу положення Конвенції знову повністю виконуються.

Стаття 16¹

Обмеження щодо політичної діяльності іноземців

Ніщо в статтях 10, 11 і 14 не може розглядатися як таке, що перешкоджає запровадженню Високими Договірними Сторонами обмежень щодо політичної діяльності іноземців.

Стаття 17¹

Заборона зловживання правами

Ніщо в цій Конвенції не може тлумачитися як таке, що надає будь-якій державі, групі або особі будь-яке право займатися будь-якою діяльністю або вчиняти будь-яку дію, спрямовану на скасування будь-яких прав і свобод, що викладені в цій Конвенції, або на їх обмеження в більшому обсязі, ніж передбачено в Конвенції.

Стаття 18¹

Обмеження у застосуванні обмежень на права

Обмеження, які дозволяються цією Конвенцією щодо зазначених прав і свобод, можуть застосовуватися тільки з тією метою, для якої вони передбачені.

Розділ II²

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

Стаття 19

Створення Суду

Для забезпечення додержання Високими Договірними Сторонами їхніх зобов'язань за Конвенцією та протоколами до неї створюється Європейський суд з прав людини (далі „Суд“), який функціонує на постійній основі.

Стаття 20

Кількісний склад суддів

Суд складається з такої кількості суддів, яка відповідає кількості Високих Договірних Сторін.

Стаття 21

Критерії добору суддів

1. Судді повинні мати високі моральні якості, а також мати кваліфікацію, необхідну для призначення на високу судову посаду, чи бути юристами з визнаним авторитетом.
2. Судді засідають у Суді у своїй особистій якості.
3. Упродовж строку своїх повноважень судді не можуть займатися ніякою діяльністю, що є несумісною з їхньою незалежністю, безсторонністю або вимогами виконання посадових обов'язків на постійній основі; усі питання, які виникають у зв'язку із застосуванням цього пункту, вирішуються Судом.

Стаття 22

Вибори суддів

1. Судді обираються Парламентською Асамблеєю від кожної Високої Договірної Сторони більшістю поданих голосів із трьох кандидатів, представлених Високою Договірною Стороною.
2. Така сама процедура застосовується під час довиборів до Суду у випадку приєднання нових Високих Договірних Сторін, а також при заповненні вакансій, що виникають.

Стаття 23

Строк повноважень

1. Судді обираються строком на шість років. Вони можуть бути переобрані. Однак строк повноважень половини складу суддів, обраних на перших виборах, спливає через три роки.
2. Судді, строк повноважень яких спливає через перші три роки, визначаються Генеральним секретарем Ради Європи за жеребом одразу ж після їх обрання.
3. З метою забезпечення, наскільки це можливо, поновлення повноважень половини складу суддів кожні три роки, Парламентська Асамблея може до початку будь-яких наступних виборів вирішити, що тривалість строку або строків повноважень одного або кількох суддів, які мають бути обрані, буде іншою ніж шість років, але не більшою дев'яти і не меншою трьох років.
4. У випадках, коли йдеться про більше ніж один строк повноважень і коли Парламентська Асамблея застосовує попередній пункт, розподіл строків повноважень здійснюється Генеральним секретарем Ради Європи за жеребом одразу ж після виборів.
5. Суддя, обраний для заміни судді, строк повноважень якого не сплив, обіймає посаду протягом решти строку повноважень свого попередника.
6. Строк повноважень суддів спливає, коли вони досягають 70-річного віку.
7. Судді обіймають свою посаду до їх заміни. Проте після заміни вони продовжують розгляд тих справ, які вже є в їхньому провадженні.

Стаття 24

Звільнення з посади

Жоден суддя не може бути звільнений з посади, якщо тільки рішення про його невідповідність встановленим вимогам не буде ухвалене іншими суддями більшістю у дві третини голосів.

Стаття 25

>Канцелярія та судові секретарі

Суд має канцелярію, функції та організація якої визначаються в Регламенті Суду. Суду в його діяльності надають допомогу судові секретарі.

Стаття 26

Пленарні засідання Суду

На пленарних засіданнях Суду:

- a) обираються його Голова та один або два заступники Голови строком на три роки; вони можуть бути переобрані;
- b) створюються палати на встановлений строк;
- c) обираються голови палат Суду; вони можуть бути переобрані;
- d) приймається Регламент Суду; та
- e) обираються Секретар Суду та один або кілька заступників Секретаря.

Стаття 27

Комісії, палати та Велика палата

1. Для розгляду переданих йому справ Суд засідає в комісіях у складі трьох суддів, у палатах у складі семи суддів та у Великій палаті у складі сімнадцяти суддів. Палати Суду створюють комісії на встановлений строк.

2. Як член палати та Великої палати за посадою засідає суддя, обраний від заінтересованої держави-учасниці, або, за відсутності такого чи в разі неспроможності такого взяти участь у засіданні, особа, яка визначається на вибір такої держави і засідає як суддя.

3. До складу Великої палати входять також Голова Суду, заступники Голови, голови палат та інші судді, які визначаються відповідно до Регламенту Суду. Якщо справа передається до Великої палати згідно зі статтею 43, у Великій палаті не може засідати жоден суддя з палати, яка постановила судове рішення, за винятком голови палати та судді, який засідав від заінтересованої держави-учасниці.

Стаття 28

Заяви комісії про неприйнятність

Комісія може – одноставним голосуванням – визнати непринятною або вилучити з реєстру справ індивідуальну заяву, подану згідно зі статтею 34, якщо така ухвала може бути винесена без додаткового вивчення. Ухвала комісії є остаточною.

Стаття 29

Ухвали палат щодо прийнятності та суті заяв

1. Якщо згідно зі статтею 28 жодної ухвали не винесено, палата приймає рішення щодо прийнятності та суті індивідуальних заяв, поданих згідно зі статтею 34.

2. Палата приймає рішення щодо прийнятності та суті міждержавних заяв, поданих згідно зі статтею 33.

3. Ухвала щодо прийнятності виноситься окремо, якщо Суд, у виняткових випадках, не вирішить інакше.

Стаття 30

Відмова від юрисдикції на користь Великої палати

Якщо справа, яку розглядає палата, порушує серйозне питання щодо тлумачення Конвенції чи протоколів до неї або якщо вирішення питання, яке вона розглядає, може призвести до результату, несумісного з рішенням, постановленим Судом раніше, палата може в будь-який час до постановлення свого рішення відмовитися від своєї юрисдикції на користь Великої палати, якщо жодна зі сторін у справі не заперечує проти цього.

Стаття 31

Повноваження Великої палати

Велика палата:

a) приймає рішення щодо заяв, поданих згідно зі статтею 33 або статтею 34, якщо палата відмовилася від своєї юрисдикції згідно зі статтею 30 або якщо справу було передано їй на розгляд згідно зі статтею 43; та

b) розглядає запити про надання консультативних висновків, подані згідно зі статтею 47.

Стаття 32

Юрисдикція Суду

1. Юрисдикція Суду поширюється на всі питання, які стосуються тлумачення та застосування Конвенції і протоколів до неї і які передаються йому на розгляд відповідно до статей 33, 34 і 47.

2. У випадку виникнення спору щодо юрисдикції Суду спір вирішується Судом.

Стаття 33

Міждержавні справи

Будь-яка Висока Договірна Сторона може передати на розгляд Суду питання про будь-яке порушення положень Конвенції та протоколів до неї, яке, як вона вважає, було допущене іншою Високою Договірною Стороною.

Стаття 34

Індивідуальні заяви

Суд може приймати заяви від будь-якої особи, неурядової організації або групи осіб, що вважають себе потерпілими від порушення однією з Високих Договірних Сторін прав, викладених у Конвенції або протоколах до неї. Високі Договірні Сторони зобов'язуються не перешкоджати ніяким чином ефективному здійсненню цього права.

Стаття 35

Критерії прийнятності

1. Суд може прийняти питання до розгляду тільки після того, як було вичерпано всі національні засоби правового захисту – відповідно до загальноновизнаних норм міжнародного права, і впродовж шести місяців від дати прийняття остаточного рішення.

2. Суд не розглядає жодної заяви, поданої згідно зі статтею 34, якщо вона:

a) є анонімною; або

b) за своєю суттю порушує питання, що вже було розглянуте Судом або вже подане на розгляд за іншою процедурою міжнародного розслідування чи врегулювання, і якщо вона не містить відповідної нової інформації.

3. Суд визнає непринятною будь-яку індивідуальну заяву, подану згідно зі статтею 34, якщо він вважає, що ця заява є несумісною з положеннями Конвенції або протоколів до неї, явно необґрунтованою або є зловживанням правом на подання заяви.

4. Суд відхиляє будь-яку заяву, якщо він вважає її непринятною згідно з цією статтею. Він може зробити це на будь-якій стадії провадження у справі.

Стаття 36

Участь третьої сторони

1. У всіх справах, які розглядаються палатою або Великою палатою, Висока Договірна Сторона, громадянин якої є заявником, має право подати свої міркування у письмовій формі і брати участь у слуханнях.

2. Голова Суду може, в інтересах належного відправлення правосуддя, запропонувати будь-якій Високій Договірній Стороні, яка не є стороною в судовому розгляді, або будь-якій заінтересованій особі, яка не є заявником, подати свої міркування у письмовій формі або брати участь у слуханнях.

Стаття 37

Вилучення заяв із реєстру справ

1. Суд може на будь-якій стадії провадження у справі вилучити заяву з реєстру справ, якщо обставини дозволяють дійти висновку, що:

a) заявник не має наміру далі підтримувати свою заяву; або

b) спір уже вирішено; або

c) на будь-якій іншій підставі, встановленій Судом, подальший розгляд заяви не є виправданим.

Однак Суд продовжує розгляд заяви, якщо цього вимагає повага до прав людини, визначених у Конвенції та протоколах до неї.

2. Суд може знову поновити заяву в реєстрі справ, якщо, на його думку, обставини це виправдовують.

Стаття 38

Розгляд справи та процедура дружнього врегулювання

1. Якщо Суд визнає заяву прийнятною, він:

a) розглядає справу разом із представниками сторін і, в разі необхідності, проводить розслідування, для ефективного здійснення якого заінтересовані держави створюють усі необхідні умови;

b) надає себе у розпорядження заінтересованих сторін з метою забезпечення дружнього врегулювання спору на основі поваги до прав людини, визначених у Конвенції та протоколах до неї.

2. Переговори, які здійснюються згідно з підпунктом b пункту 1, є конфіденційними.

Стаття 39

Досягнення дружнього врегулювання

У разі досягнення дружнього врегулювання Суд вилучає справу з реєстру, прийнявши відповідне рішення, яке містить лише стислий виклад фактів і досягнутого вирішення.

Стаття 40

Слухання у відкритому засіданні та доступ до документів

1. Слухання проводяться у відкритому засіданні, якщо Суд у виняткових випадках не вирішить інакше.

2. Доступ до документів, які здаються на зберігання Секретареві, має бути відкритим, якщо Голова Суду не вирішить інакше.

Стаття 41

Справедлива сатисфакція

Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткову компенсацію, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію.

Стаття 42

Рішення палат

Рішення палат стають остаточними відповідно до пункту 2 статті 44.

Стаття 43

Передання справ на розгляд Великої палати

1. Упродовж трьох місяців від дати постановлення рішення палатою будь-яка сторона у справі може, у виняткових випадках, звернутися з клопотанням про передання справи на розгляд Великої палати.

2. Колегія у складі п'яти суддів Великої палати приймає таке клопотання, якщо справа порушує серйозне питання щодо тлумачення або застосування Конвенції чи протоколів до неї або важливе питання загального значення.

3. Якщо колегія приймає клопотання, Велика палата вирішує справу шляхом постановлення судового рішення.

Стаття 44

Остаточні судові рішення

1. Рішення Великої палати є остаточним.

2. Рішення палати стає остаточним:

a) якщо сторони заявляють про те, що вони не звертатимуться із клопотанням про передання справи на розгляд Великої палати; або

b) через три місяці від дати постановлення рішення, якщо клопотання про передання справи на розгляд Великої палати не було заявлено; або

c) якщо колегія Великої палати відхиляє клопотання про передання справи на розгляд Великої палати згідно зі статтею 43.

3. Остаточне судове рішення опубліковується.

Стаття 45

Умотивування судових рішень та ухвал

1. Судові рішення та ухвали про прийнятність або неприйнятність заяв мають бути вмотивовані.

2. Якщо судове рішення цілком або частково не виражає одностайної думки суддів, кожний суддя має право викласти окрему думку.

Стаття 46

Обов'язкова сила судових рішень та їх виконання

1. Високі Договірні Сторони зобов'язуються виконувати остаточне рішення Суду в будь-якій справі, в якій вони є сторонами.

2. Остаточне рішення Суду надсилається Комітетові міністрів, який здійснює нагляд за його виконанням.

Стаття 47

Консультативні висновки

1. Суд може, на запит Комітету міністрів, надавати консультативні висновки з правових питань, які стосуються тлумачення Конвенції та протоколів до неї.

2. Такі висновки не поширюються на питання, які стосуються змісту чи обсягу прав і свобод, визначених у розділі I Конвенції та протоколах до неї, або на будь-яке інше питання, яке Суд чи Комітет міністрів можуть розглядати внаслідок будь-якого провадження, що може бути порушене відповідно до Конвенції.

3. Рішення Комітету міністрів про подання запиту щодо консультативного висновку Суду ухвалюються більшістю голосів представників, які мають право засідати в Комітеті.

Стаття 48

Консультативна компетенція Суду

Суд вирішує, чи належить до його компетенції, визначеної у статті 47, запит Комітету міністрів про надання консультативного висновку.

Стаття 49

Умотивування консультативних висновків

1. Консультативні висновки Суду мають бути вмотивовані.

2. Якщо консультативний висновок цілком або частково не виражає одностайної думки суддів, кожний суддя має право викласти окрему думку.

3. Консультативні висновки Суду передаються Комітетові міністрів.

Стаття 50

Витрати Суду

Витрати Суду покладаються на Раду Європи.

Стаття 51

Привілеї та імунітети суддів

Судді під час виконання своїх обов'язків користуються привілеями та імунітетами, передбаченими у статті 40 Статуту Ради Європи і в угодах, укладених згідно з цією статтею Статуту.

Розділ III^{1,3}

Інші положення

Стаття 52¹

Запити Генерального секретаря

На запит Генерального секретаря Ради Європи будь-яка Висока Договірна Сторона надає роз'яснення щодо того, яким чином її внутрішнє законодавство забезпечує ефективне виконання будь-якого з положень цієї Конвенції.

Стаття 53¹

Гарантії існуючих прав людини

Ніщо в цій Конвенції не може тлумачитись як таке, що обмежує або порушує будь-які права людини та основні свободи, які можуть гарантуватися законами будь-якої Високої Договірної Сторони або будь-якою іншою угодою, стороною якої вона є.

Стаття 54¹

Повноваження Комітету міністрів

Ніщо в цій Конвенції не стоїть на перешкоді повноваженням Комітету міністрів, наданим йому Статутом Ради Європи.

Стаття 55¹

Відмова від інших засобів врегулювання спорів

Високі Договірні Сторони погоджуються, що без спеціальної домовленості вони не користуватимуться існуючими між ними чинними договорами, конвенціями або деклараціями для вирішення, шляхом оскарження, спору, який виникає внаслідок тлумачення або застосування цієї Конвенції, засобами врегулювання спорів, не передбаченими цією Конвенцією.

Стаття 56¹

Територіальне застосування

1². Будь-яка держава може при ратифікації або будь-коли після цього заявити в повідомленні на ім'я Генерального секретаря Ради Європи про те, що дія цієї Конвенції поширюється – з урахуванням пункту 4 цієї статті – на всі або деякі з територій, за міжнародні відносини яких вона є відповідальною.

2. Дія Конвенції поширюється на територію або території, визначені в повідомленні, з тридцятого дня після отримання цього повідомлення Генеральним секретарем Ради Європи.

3. Однак положення цієї Конвенції застосовуються до таких територій з належним урахуванням місцевих вимог.

4². Будь-яка держава, яка зробила заяву відповідно до пункту 1 цієї статті, може будь-коли після цього заявити від імені однієї або кількох територій, яких стосується заява, що вона визнає компетенцію Суду приймати заяви від окремих осіб, неурядових організацій або груп осіб згідно зі статтею 34 цієї Конвенції.

Стаття 57¹

Застереження

1. Будь-яка держава при підписанні цієї Конвенції або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти може зробити застереження стосовно будь-якого окремого положення Конвенції з огляду на те, що той чи інший закон, чинний на той час на її території, не відповідає цьому положенню. Застереження загального характеру згідно з цією статтею не дозволяються.

2. Будь-яке застереження, зроблене згідно з цією статтею, має містити стислий виклад відповідного закону.

Стаття 58¹

Денонсація

1. Висока Договірна Сторона може денонсувати цю Конвенцію тільки зі спливом п'яти років з дати, коли вона стала її стороною, і через шість місяців після подання відповідного повідомлення на ім'я Генерального секретаря Ради Європи, який інформує про це інші Високі Договірні Сторони.

2. Така денонсація не звільняє заінтересовану Високу Договірну Сторону від її зобов'язань за цією Конвенцією стосовно будь-якого діяння, яке могло бути порушенням таких зобов'язань і могло бути здійсненим нею до дати, від якої денонсація набрала чинності.

3. Будь-яка Висока Договірна Сторона, яка перестає бути членом Ради Європи, перестає бути й стороною цієї Конвенції на тих самих умовах.

4². Відповідно до положень попередніх пунктів, Конвенція може бути денонсована стосовно будь-якої території, на яку було поширено її дію згідно із заявою, зробленою на підставі статті 56.

Стаття 59¹

Підписання та ратифікація

1. Ця Конвенція відкрита для підписання членами Ради Європи. Вона підлягає ратифікації. Ратифікаційні грамоти здаються на зберігання Генеральному секретареві Ради Європи.

2. Ця Конвенція набирає чинності після здачі на зберігання десяти ратифікаційних грамот.

3. Для тих держав, які підписали цю Конвенцію і які ратифікуватимуть її після набрання нею чинності, Конвенція набирає чинності з дня здачі на зберігання їхніх ратифікаційних грамот.

4. Генеральний секретар Ради Європи повідомляє всіх членів Ради Європи про набрання Конвенцією чинності, про Високі Договірні Сторони, які ратифікували її, і про здачу на зберігання усіх подальших ратифікаційних грамот.

Вчинено в Римі четвертого дня листопада місяця 1950 року англійською і французькою мовами, причому обидва тексти є однаково автентичними, в одному примірнику, який зберігатиметься в архіві Ради Європи. Генеральний секретар надсилає засвідчені копії цієї Конвенції кожній державі, яка її підписала.

¹ Назву включено відповідно до положень Протоколу №11 (ETS No. 155).

² Текст із поправками, внесеними відповідно до положень Протоколу №11 (ETS No. 155).

³ Статті цього розділу перенумеровано відповідно до положень Протоколу №11 (ETS No. 155).

⁴ Назви статей включено та текст доповнено відповідно до положень Протоколу № 11 (ETS No. 155) з моменту набрання ним чинності.

⁵ Текст включено відповідно до положень Протоколу № 11 (ETS No. 155).

ПРОТОКОЛ ДО КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ОСНОВНИХ СВОБОД

Париж, 20.III.1952

Уряди держав – членів Ради Європи, які підписали цей Протокол, сповнені рішучості вжити заходів для колективного забезпечення здійснення деяких прав і свобод, які не включені до розділу I Конвенції про захист прав людини та основних свобод, підписаної в Римі 4 листопада 1950 року (далі „Конвенція“), домовилися про таке:

Стаття 1

Захист права власності

Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений свого майна інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом або загальними принципами міжнародного права.

Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які, на її думку, є необхідними для здійснення контролю за

користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів.

Стаття 2

Право на освіту

Нікому не може бути відмовлено в праві на освіту. Держава при виконанні будь-яких функцій, узятих нею на себе в галузі освіти і навчання, поважає право батьків забезпечувати таку освіту і навчання відповідно до своїх релігійних і світоглядних переконань.

Стаття 3

Право на вільні вибори

Високі Договірні Сторони зобов'язуються проводити вільні вибори з розумною періодичністю шляхом таємного голосування в умовах, які забезпечуватимуть вільне вираження думки народу у виборі законодавчого органу.

Стаття 4²

Територіальне застосування

Будь-яка Висока Договірна Сторона може при підписанні або ратифікації чи будь-коли після цього надіслати Генеральному секретареві Ради Європи заяву, в якій зазначаються межі застосування нею положень цього Протоколу до територій, що зазначені в цій заяві і за міжнародні відносини яких вона несе відповідальність.

Будь-яка Висока Договірна Сторона, яка надіслала заяву на підставі попередньої частини, може час від часу робити інші заяви про зміну умов будь-якої попередньої заяви чи про припинення застосування положень цього Протоколу щодо будь-якої території.

Заява, зроблена згідно з цією статтею, вважається такою, що зроблена відповідно до пункту 1 статті 56 Конвенції.

Стаття 5

Зв'язок із Конвенцією

Високі Договірні Сторони розглядають положення статей 1, 2, 3 і 4 цього Протоколу як додаткові статті Конвенції, і всі положення Конвенції застосовуються відповідно.

Стаття 6

Підписання та ратифікація

Цей Протокол відкритий для підписання членами Ради Європи, які підписали Конвенцію; він ратифікується одночасно з ратифікацією Конвенції або після її ратифікації. Протокол набирає чинності після здачі на зберігання десяти ратифікаційних грамот. Для тих держав, які підписали цей Протокол і які ратифікуватимуть його після набрання ним чинності, Протокол набирає чинності з дня здачі на зберігання їхніх ратифікаційних грамот.

Ратифікаційні грамоти здаються на зберігання Генеральному секретареві Ради Європи, який повідомляє всіх членів Ради про тих, хто здійснив ратифікацію.

Вчинено в Парижі двадцятого дня березня місяця 1952 року англійською і французькою мовами, причому обидва тексти є однаково автентичними, в одному примірнику, який зберігатиметься в архіві Ради Європи. Генеральний секретар надсилає засвідчені копії цього Протоколу кожному урядові, який його підписав.

¹ Назву включено відповідно до положень Протоколу №11 (ETS No. 155).

² Текст із поправками, внесеними відповідно до положень Протоколу №11 (ETS No. 155).

³ Статті цього розділу перенумеровано відповідно до положень Протоколу №11 (ETS No. 155).

⁴ Назви статей включено та текст доповнено відповідно до положень Протоколу № 11 (ETS No. 155) з моменту набрання ним чинності.

⁵ Текст включено відповідно до положень Протоколу № 11 (ETS No. 155).

ПРОТОКОЛ № 4 ДО КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ОСНОВНИХ СВОБОД, ЯКИЙ ГАРАНТУЄ ДЕЯКІ ПРАВА І СВОБОДИ, ЩО НЕ ВКЛЮЧЕНІ ДО КОНВЕНЦІЇ ТА ПЕРШОГО ПРОТОКОЛУ ДО НЕЇ

Страсбург, 16.IX.1963

Уряди держав – членів Ради Європи, які підписали цей Протокол, сповнені рішучості вжити заходів для колективного забезпечення здійснення деяких прав і свобод, які не включені до розділу I Конвенції про захист прав людини та основних свобод, підписаної в Римі 4 листопада 1950 року (далі „Конвенція“), і в статтях 1-3 Першого протоколу до Конвенції, підписаного в Парижі 20 березня 1952 року, домовилися про таке:

Стаття 1

Заборона ув'язнення за борг

Нікого не може бути позбавлено волі лише на підставі неспроможності виконати своє договірне зобов'язання.

Стаття 2

Свобода пересування

1. Кожен, хто законно перебуває на території будь-якої держави, в межах цієї території має право на свободу пересування і свободу вибору місця проживання.
2. Кожен є вільним залишати будь-яку країну, включаючи свою власну.
3. На здійснення цих прав не встановлюються жодні обмеження, крім тих, що передбачені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для забезпечення громадського порядку, запобігання злочинам, для охорони здоров'я або моралі чи з метою захисту прав і свобод інших осіб.
4. Права, викладені в пункті 1, також можуть у певних місцевостях підлягати обмеженням, що встановлені згідно із законом і виправдовуються суспільними інтересами в демократичному суспільстві.

Стаття 3

Заборона вислання громадян

1. Нікого не може бути вислано, шляхом застосування індивідуальних або колективних заходів, з території держави, громадянином якої він є.
2. Нікого не може бути позбавлено права в'їзду на територію держави, громадянином якої він є.

Стаття 4

Заборона колективного вислання іноземців

Колективне вислання іноземців заборонено.

Стаття 5

Територіальне застосування

1. Будь-яка Висока Договірна Сторона може при підписанні чи ратифікації цього Протоколу або будь-коли після цього надіслати Генеральному секретареві Ради Європи заяву, в якій зазначаються межі застосування нею положень цього Протоколу до територій, що зазначені в цій заяві і за міжнародні відносини яких вона несе відповідальність.

2. Будь-яка Висока Договірна Сторона, яка надіслала заяву на підставі попереднього пункту, може час від часу робити інші заяви про зміну умов будь-якої попередньої заяви чи про припинення застосування положень цього Протоколу щодо будь-якої території.

3². Заява, зроблена згідно з цією статтею, вважається такою, що зроблена відповідно до пункту 1 статті 56 Конвенції.

4. Територія будь-якої держави, до якої цей Протокол застосовується на підставі його ратифікації або прийняття цією державою, і кожна територія, до якої цей Протокол застосовується на підставі заяви, зробленої такою державою згідно з цією статтею, розглядаються як окремі території для цілей посилення у статтях 2 і 3 на територію держави.

5⁵. Будь-яка держава, яка зробила заяву відповідно до пункту 1 чи 2 цієї статті, може будь-коли після цього заявити від імені однієї або кількох територій, яких стосується заява, що вона визнає компетенцію Суду приймати заяви від окремих осіб, неурядових організацій або груп осіб згідно зі статтею 34 Конвенції стосовно всіх або деяких зі статей 1-4 цього Протоколу.

Стаття 6⁵

Зв'язок із Конвенцією

Високі Договірні Сторони розглядають положення статей 1-5 цього Протоколу як додаткові статті Конвенції, і всі положення Конвенції застосовуються відповідно.

Стаття 7

1. Цей Протокол відкритий для підписання членами Ради Європи, які підписали Конвенцію; він ратифікується одночасно з ратифікацією Конвенції або після її ратифікації. Протокол набирає чинності після здачі на зберігання п'яти ратифікаційних грамот. Для тих держав, які підписали цей Протокол і які ратифікуватимуть його після набрання ним чинності, Протокол набирає чинності з дня здачі на зберігання їхніх ратифікаційних грамот.

2. Ратифікаційні грамоти здаються на зберігання Генеральному секретареві Ради Європи, який повідомляє всіх членів Ради про тих, хто здійснив ратифікацію.

На посвідчення чого ті, що підписалися нижче, належним чином на те уповноважені представники, підписали цей Протокол.

Вчинено у Страсбурзі шістнадцятого дня вересня місяця 1963 року англійською і французькою мовами, причому обидва тексти є однаково автентичними, в одному примірнику, який зберігатиметься в архіві Ради Європи. Генеральний секретар надсилає засвідчені копії цього Протоколу кожній державі, яка його підписала.

¹ Назву включено відповідно до положень Протоколу №11 (ETS No. 155).

² Текст із поправками, внесеними відповідно до положень Протоколу №11 (ETS No. 155).

³ Статті цього розділу перенумеровано відповідно до положень Протоколу №11 (ETS No. 155).

⁴ Назви статей включено та текст доповнено відповідно до положень Протоколу № 11 (ETS No. 155) з моменту набрання ним чинності.

⁵ Текст включено відповідно до положень Протоколу № 11 (ETS No. 155).

ПРОТОКОЛ № 6 ДО КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ОСНОВНИХ СВОБОД ЩОДО СКАСУВАННЯ СМЕРТНОЇ КАРИ

Страсбург, 28.IV.1983

Держави – члени Ради Європи, які підписали цей Протокол до Конвенції про захист прав людини та основних свобод, підписаної в Римі 4 листопада 1950 року (далі „Конвенція“),

вважаючи, що розвиток подій у кількох державах – членах Ради Європи відображає загальну тенденцію до скасування смертної кари,

домовилися про таке:

Стаття 1

Скасування смертної кари

Смертна кара скасовується. Нікого не може бути засуджено до такого покарання або страчено.

Стаття 2

Смертна кара під час війни

Держава може передбачити у своєму законодавстві смертну кару за діяння, вчинені під час війни або неминучої загрози війни; таке покарання застосовується тільки у випадках, передбачених законом і згідно з його положеннями. Держава повідомляє Генерального секретаря Ради Європи про відповідні положення цього закону.

Стаття 3

Заборона відступу від зобов'язань

Жодні відступи від положень цього Протоколу на підставі статті 15 Конвенції не допускаються.

Стаття 4²

Заборона застережень

Жодні застереження щодо положень цього Протоколу на підставі статті 57 Конвенції не допускаються.

Стаття 5

Територіальне застосування

1. Будь-яка держава при підписанні чи здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття чи схвалення може зазначити територію чи території, до яких застосовуватиметься цей Протокол.

2. Будь-яка держава може будь-коли після цього надіслати на ім'я Генерального секретаря Ради Європи заяву про поширення дії цього Протоколу на будь-яку іншу територію, зазначену в цій заяві. Щодо такої території Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає після дати отримання такої заяви Генеральним секретарем.

3. Будь-яка заява, зроблена на підставі двох попередніх пунктів, може бути відкликана щодо будь-якої території, зазначеної в цій заяві, у повідомленні на ім'я Генерального секретаря. Відкликання набирає чинності в перший день місяця, що настає після дати отримання такого повідомлення Генеральним секретарем.

Стаття 6

Зв'язок із Конвенцією

Держави-учасниці розглядають положення статей 1-5 цього Протоколу як додаткові статті Конвенції, і всі положення Конвенції застосовуються відповідно.

Стаття 7

Підписання та ратифікація

Цей Протокол відкрито для підписання державами – членами Ради Європи, які підписали Конвенцію. Він ратифікується, приймається чи схвалюється. Держава – член Ради Європи не може ратифікувати, прийняти чи схвалити цей Протокол, якщо вона одночасно або раніше не ратифікувала Конвенцію. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи схвалення здаються на зберігання Генеральному секретареві Ради Європи.

Стаття 8

Набрання чинності

1. Цей Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає після дати, коли п'ять держав – членів Ради Європи висловили свою згоду на обов'язковість для них цього Протоколу згідно з положеннями статті 7.

2. Для будь-якої держави-члена, яка висловить свою згоду на обов'язковість для неї цього Протоколу після набрання ним чинності, Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає після дати здачі на зберігання ратифікаційної грамоти або документа про прийняття чи схвалення.

Стаття 9

Функції депозитарію

Генеральний секретар Ради Європи повідомляє держави – члени Ради про:

- a) будь-яке підписання;
- b) здачу на зберігання будь-якої ратифікаційної грамоти або будь-якого документа про прийняття чи затвердження;
- c) будь-яку дату набрання чинності цим Протоколом згідно зі статтями 5 і 8;
- d) будь-яку іншу дію, будь-яке повідомлення або сповіщення, які стосуються цього Протоколу.

На посвідчення чого ті, що підписалися нижче, належним чином на те уповноважені представники, підписали цей Протокол.

Вчинено у Страсбурзі двадцять восьмого дня квітня місяця 1983 року англійською і французькою мовами, причому обидва тексти є однаково автентичними, в одному примірнику, який зберігатиметься в архіві Ради Європи. Генеральний секретар Ради Європи надсилає засвідчені копії цього Протоколу кожній державі – членові Ради Європи.

¹ Назву включено відповідно до положень Протоколу №11 (ETS No. 155).

² Текст із поправками, внесеними відповідно до положень Протоколу №11 (ETS No. 155).

³ Статті цього розділу перенумеровано відповідно до положень Протоколу №11 (ETS No. 155).

⁴ Назви статей включено та текст доповнено відповідно до положень Протоколу № 11 (ETS No. 155) з моменту набрання ним чинності.

⁵ Текст включено відповідно до положень Протоколу № 11 (ETS No. 155).

ПРОТОКОЛ № 7 ДО КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ОСНОВНИХ СВОБОД

Страсбург, 22.XI.1984

Держави – члени Ради Європи, які підписали цей Протокол, сповнені рішучості вжити нових заходів для колективного забезпечення здійснення деяких прав і свобод за допомогою Конвенції про захист прав людини та основних свобод, підписаної в Римі 4 листопада 1950 року (далі „Конвенція“), домовилися про таке:

Стаття 1

Процедурні гарантії, що стосуються вислання іноземців

1. Іноземець, який законно проживає на території держави, не може бути висланий за її межі інакше ніж на виконання рішення, прийнятого відповідно до закону, і повинен мати можливість:

- a) наводити аргументи проти свого вислання;
- b) вимагати перегляду своєї справи; і
- c) бути представленим з цією метою перед компетентним органом або перед особою чи особами, призначеними цим органом.

2. Іноземець може бути висланий до здійснення своїх прав, передбачених у підпунктах *a*, *b* та *c* пункту 1 цієї статті, якщо таке вислання є необхідним в інтересах публічного порядку або зумовлюється міркуваннями національної безпеки.

Стаття 2

Право на оскарження у кримінальних справах

1. Кожен, кого суд визнав винним у вчиненні кримінального правопорушення, має право на перегляд судом вищої інстанції факту визнання його винним або винесеного йому вироку. Здійснення цього права, включаючи підстави, на яких воно може бути здійснене, регулюється законом.

2. Із цього права можуть робитися винятки для незначних правопорушень, як це передбачено законом, або в разі коли відповідну особу судив у першій інстанції

найвищий суд, або коли її було визнано винною і засуджено після оскарження виправдального вироку.

Стаття 3

Відшкодування в разі незаконного засудження

Якщо остаточним рішенням особу було засуджено за вчинення кримінального правопорушення і якщо винесений їй вирок було потім скасовано або її було помилувано на підставі нового чи нововиявленого факту, який беззаперечно доводить наявність судової помилки, то ця особа, яка зазнала покарання в результаті такого засудження, одержує відшкодування згідно із законом або практикою відповідної держави, якщо тільки не буде доведено, що зазначений невідомий факт не було свого часу виявлено повністю або частково з вини цієї особи.

Стаття 4

Право не бути притягненим до суду або покараним двічі

1. Нікого не може бути вдруге притягнуто до суду або покарано в порядку кримінального провадження під юрисдикцією однієї і тієї самої держави за правопорушення, за яке його вже було остаточно виправдано або засуджено відповідно до закону та кримінальної процедури цієї держави.

2. Положення попереднього пункту не перешкоджають повторному розгляду справи згідно із законом та кримінальною процедурою відповідної держави за наявності нових або нововиявлених фактів чи суттєвих недоліків у попередньому судовому розгляді, які могли вплинути на результати розгляду справи.

3. Жодні відступи від положень цієї статті на підставі статті 15 Конвенції не допускаються.

Стаття 5

Рівноправність кожного з подружжя

Кожен із подружжя має рівні цивільні права та обов'язки у відносинах між собою і зі своїми дітьми, а також щодо одруження, перебування в шлюбі та щодо його розірвання. Ця стаття не перешкоджає державам вживати таких заходів, що є необхідними в інтересах дітей.

Стаття 6

Територіальне застосування

1. Будь-яка держава при підписанні чи здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття чи схвалення може зазначити територію або території, на які поширюватиметься дія цього Протоколу, і встановити межі застосування нею його положень до такої території або таких територій.

2. Будь-яка держава може будь-коли після цього надіслати на ім'я Генерального секретаря Ради Європи заяву про поширення дії цього Протоколу на будь-яку іншу територію, зазначену в цій заяві. Щодо такої території Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає зі спливом двомісячного строку з дати отримання такої заяви Генеральним секретарем.

3. Будь-яка заява, зроблена на підставі двох попередніх пунктів, може бути відкликана щодо будь-якої території, зазначеної в цій заяві, або змінена у повідомленні на ім'я Генерального секретаря. Відкликання або зміна заяви набирає чинності в перший день місяця, що настає зі спливом двомісячного строку з дати отримання такого повідомлення Генеральним секретарем.

4². Заява, зроблена згідно з цією статтею, розглядається як така, що зроблена відповідно до пункту 1 статті 56 Конвенції.

5. Територія будь-якої держави, до якої цей Протокол застосовується на підставі його ратифікації, прийняття або схвалення цією державою, і кожна територія, до якої цей Протокол застосовується на підставі заяви, зробленої такою державою згідно з цією

статтею, можуть розглядатися як окремі території для цілей посилення в статті 1 на територію держави.

б⁵. Будь-яка держава, яка зробила заяву відповідно до пункту 1 чи 2 цієї статті, може будь-коли після цього заявити від імені однієї або кількох територій, яких стосується заява, що вона визнає компетенцію Суду приймати заяви від окремих осіб, неурядових організацій або груп осіб згідно зі статтею 34 Конвенції стосовно статей 1–5 цього Протоколу.

Стаття 7²

Зв'язок із Конвенцією

Держави-учасниці розглядають положення статей 1-6 цього Протоколу як додаткові статті Конвенції, і всі положення Конвенції застосовуються відповідно.

Стаття 8

Підписання та ратифікація

Цей Протокол відкрито для підписання державами – членами Ради Європи, які підписали Конвенцію. Він підлягає ратифікації, прийняттю чи схваленню. Держава – член Ради Європи не може ратифікувати, прийняти або схвалити цей Протокол, якщо вона одночасно або раніше не ратифікувала Конвенцію. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи схвалення здаються на зберігання Генеральному секретареві Ради Європи.

Стаття 9

Набрання чинності

1. Цей Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає зі спливом двомісячного строку з дати, коли сім держав – членів Ради Європи висловили свою згоду на обов'язковість для них цього Протоколу згідно з положеннями статті 8.

2. Для будь-якої держави-члена, яка висловить свою згоду на обов'язковість для неї цього Протоколу, Протокол набирає чинності в перший день місяця, що настає зі спливом двомісячного строку з дати здачі на зберігання ратифікаційної грамоти або документа про прийняття чи схвалення.

Стаття 10

Функції депозитарію

Генеральний секретар Ради Європи повідомляє всі держави – членів Ради Європи про:

- a) будь-яке підписання;
- b) здачу на зберігання будь-якої ратифікаційної грамоти або будь-якого документа про прийняття чи схвалення;
- c) будь-яку дату набрання чинності цим Протоколом згідно зі статтями 6 і 9;
- d) будь-яку іншу дію, будь-яке повідомлення або будь-яку заяву, що стосуються цього Протоколу.

На посвідчення чого ті, що підписалися нижче, належним чином на те уповноважені представники, підписали цей Протокол.

Вчинено у Страсбурзі двадцять другого дня листопада місяця 1984 року англійською і французькою мовами, причому обидва тексти є однаково автентичними, в одному примірнику, який зберігатиметься в архіві Ради Європи. Генеральний секретар Ради Європи надсилає засвідчені копії цього Протоколу кожній державі – членові Ради Європи.

¹ Назву включено відповідно до положень Протоколу №11 (ETS No. 155).

² Текст із поправками, внесеними відповідно до положень Протоколу №11 (ETS No. 155).

³ Статті цього розділу перенумеровано відповідно до положень Протоколу №11 (ETS No. 155).

⁴ Назви статей включено та текст доповнено відповідно до положень Протоколу № 11 (ETS No. 155) з моменту набрання ним чинності.

⁵ Текст включено відповідно до положень Протоколу № 11 (ETS No. 155).